

PROFESSOR-O'QITUVCHILARNING DARS MASHG'ULOTIDAGI FAOLIYATINI
BAHOLASH TEXNOLOGIYASI

Faxriddinov Muhammad Faxriddin o'g'li

Samarqand davlat pedagogika

instituti, tayanch doktoranti (PhD)

fakhriddinovmukhammad0@gmail.com

+998943719966

Annotatsiya

Ushbu maqola professor-o'qituvchilarning dars mashg'ulotidagi faoliyatini baholash texnologiyalariga bag'ishlangan. O'qituvchilarning professional rivojlanishi va ta'lim sifatini oshirish uchun baholash jarayonining ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada baholashning formativ va summativ turlari, o'z-o'zini baholash usullari va baholash kriteriyalari keltirilgan. Shuningdek, xorijiy tajribalar asosida samarali baholash usullari misollari keltiriladi. Ushbu tadqiqot o'qituvchilarning faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar

baholash texnologiyalari, formativ baholash, summativ baholash, o'z-o'zini baholash, pedagogik mahorat, innovatsiyalar.

Kirish. O'qituvchilar, ta'lim jarayonining muhim ishtirokchilari sifatida, ta'lim sifatini ta'minlashda katta rol o'ynaydi. Dars mashg'ulotlaridagi faoliyatlarini baholash, nafaqat o'qituvchilarning professional rivojlanishiga, balki ta'lim sifatining oshishiga ham xizmat qiladi. Ushbu maqolada professor-o'qituvchilarning dars mashg'ulotidagi faoliyatini baholash texnologiyalari tahlil qilinadi.

Professor-o'qituvchilar dars mashg'ulotlarida o'quv jarayonini baholash uchun turli texnologiyalardan foydalanadilar. Yevropa, Amerika va Yaqin Sharq davlatlaridagi institutlar misolida bu texnologiyalarni ko'rib chiqamiz.

Yevropa davlatlarida: **UCL (University College London)**

Baholash platformalari: UCL o'qituvchilari uchun onlayn baholash platformalari (masalan, Moodle) mavjud. Bu platformalarda o'quvchilar dars davomida o'z fikrlarini va savollarini qoldirishi mumkin. [1]

Peer Assessment: O'quvchilarning bir-birlarini baholash imkoniyatlari yaratilgan. Bu usul o'zaro o'rganish va fikr almashish jarayonini rag'batlantiradi. [2]

Amerika davlatida: **Harvard University**

Formativ baholash: Harvardda dars davomida o'quvchilarning faolligini va tushunishini o'lchash uchun formativ baholash usullari (masalan, tez-tez o'tkaziladigan testlar) qo'llaniladi. [3]

Tekshirish va fikr bildirish: O'qituvchilar darsni o'tkazishda o'quvchilar tomonidan berilgan mulohazalar asosida o'z yondashuvlarini yangilashlariga imkon yaratadi.

Yaqin Sharqda: **American University of Beirut (AUB)**

Texnologik baholash: AUBda darslarda interaktiv texnologiyalar (masalan, kahoot, mentimeter) yordamida o'quvchilarning qiziqishi va faolligini baholashadi. [4]

O'quv jarayonini kuzatish: O'qituvchilar dars davomida o'quvchilarning ishtirokini kuzatish uchun analitik vositalardan foydalanadilar. Bu o'quvchilarning qaysi mavzularni yaxshi tushunayotganini aniqlashga yordam beradi. [5]

Yevropa, Amerika va Yaqin Sharq davlatlaridagi institutlar professor-o'qituvchilarining dars mashg'ulotlaridagi faoliyatini baholashda zamonaviy texnologiyalarni keng qo'llamoqda. Bu usullar o'quv jarayonini samarali tashkil etish va o'quvchilarning o'zaro o'rganish jarayonini rag'batlantirishga xizmat qiladi. Baholash jarayonida texnologiyalardan foydalanish o'qituvchilarga o'z faoliyatlarini yanada samarali tarzda boshqarishga imkon beradi. [6]

Baholash texnologiyalarining turlari

1. Formativ baholash

Formativ baholash dars davomida o'qituvchilarning faoliyatini aniqlashga qaratilgan. Bu usul orqali o'qituvchilar o'z darslarini takomillashtirish imkoniyatini olishadi. Formativ baholashning asosiy vositalari: [7]

- **O'quvchilarning fikr-mulohazalari:** O'quvchilardan olingan fikrlar o'qituvchilarning darsni qanday olib borayotganini tushunishga yordam beradi. Masalan, Finlandiyada o'qituvchilar dars davomida o'quvchilardan doimiy ravishda fikrlarini so'rab, darsni shunga muvofiq o'zgartiradilar.

- **Sinov va testlar:** O'quvchilarning bilim darajasini aniqlash uchun foydalaniladi. Xususan, AQShda o'qituvchilar o'z darslarida qisqa testlar va viktorinalarni qo'llab, o'quvchilarning bilimni doimiy ravishda baholab boradilar. [8]

2. Summativ baholash

Summativ baholash dars oxirida o'qituvchilar faoliyatini umumiy baholashga qaratilgan. Bu baholash turi odatda quyidagi vositalar orqali amalga oshiriladi:

- **Klassik imtihonlar:** O'quvchilarning bilimni baholash uchun. Masalan, Germaniyada o'qituvchilar dars oxirida o'quvchilarga imtihon berish orqali ularning bilim darajasini baholaydilar.

- **Loyihalar va taqdimotlar:** O'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini baholash uchun. Kanada universitetlarida o'quvchilar loyiha ishlari orqali o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashadi, bu esa o'qituvchilarga ularning ko'nikmalarini baholash imkonini beradi. [9]

3. O'z-o'zini baholash

O'z-o'zini baholash o'qituvchilarning o'z faoliyatini tahlil qilish imkoniyatini beradi. Bu usul orqali o'qituvchilar o'z kuchli va zaif tomonlarini aniqlashlari mumkin.

Misol uchun, Yaponiyada o'qituvchilar o'z darslarini videoga olib, keyinchalik o'z faoliyatlarini tahlil qilib, takomillashtirish imkoniyatini yaratadilar.

Baholash kriteriyalari. Professor-o'qituvchilarning dars mashg'ulotidagi faoliyatini baholashda quyidagi kriteriyalar muhim hisoblanadi:

- **Pedagogik mahorat:** O'qituvchining darsni qanday tashkil etishi va o'quvchilarga ta'lim berish qobiliyati.

- **O'qituvchining muloqot qobiliyati:** O'quvchilar bilan samarali muloqot qilish qobiliyati.

- **Innovatsion yondashuvlar:** Darslarda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash. Masalan, Singapurda o'qituvchilar darslarda interaktiv texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning qiziqishini oshiradilar. [10]

Biz ushbu maqolada ba'zi bir tavsiyalarni taqdim etishga harakat qildik:

- O'qituvchilarni baholash jarayonida o'quvchilarning fikrini inobatga olish.
- Innovatsion texnologiyalarni dars jarayonida faol qo'llash.
- O'z-o'zini baholashni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash.

Ushbu maqola professor-o'qituvchilarning dars mashg'ulotidagi faoliyatini baholash texnologiyalari haqida umumiy tushuncha berishga qaratilgan.

Xulosa. Professor-o'qituvchilarning dars mashg'ulotidagi faoliyatini baholash texnologiyalari ta'lim jarayonining sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Baholashning turli usullari va kriteriyalari yordamida o'qituvchilar o'z faoliyatini takomillashtirish va o'quvchilar bilan samarali ishlash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu jarayon, o'z navbatida, ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Black, P., & Wiliam, D. "Assessment and Classroom Learning." *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74. (1998).
2. Hattie, J., & Timperley, H. "The Power of Feedback." *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112. (2007).
3. Stiggins, R. J. "From Formative Assessment to Assessment for Learning: A Path to Success in Standards-Based Schools." *Phi Delta Kappan*, 87(4), 324-328. (2005).
4. Sadler, D. R. "Formative Assessment and the Design of Instructional Systems." *Instructional Science*, 18(2), 119-144. (1989).
5. Nicol, D. J., & Macfarlane-Dick, D. "Formative Assessment and Self-Regulated Learning: A Model and Seven Principles of Good Feedback Practice." *Studies in Higher Education*, 31(2), 199-218. (2006).
6. Wiggins, G. "Educative Assessment: Designing Assessments to Inform and Improve Student Performance." *Jossey-Bass*. (1998).

7. Andrade, H. G., & Valtcheva, A. "Promoting Learning and Achievement Through Self-Assessment." *Theory Into Practice*, 48(1), 12-19. (2009).
8. Guskey, T. R. "How Classroom Assessments Improve Learning." *Educational Leadership*, 61(3), 6-11. (2003).
9. Taras, M. "Assessment - Summative and Formative - Some Theory and Practice." *Active Learning in Higher Education*, 6(2), 119-131. (2005).
10. Dweck, C. S. "Mindset: The New Psychology of Success." *Ballantine Books*. (2006).